

Nationalpark Mols Bjerge

Bjergetapen, Mols Bjerge-stien

Bjergetapen

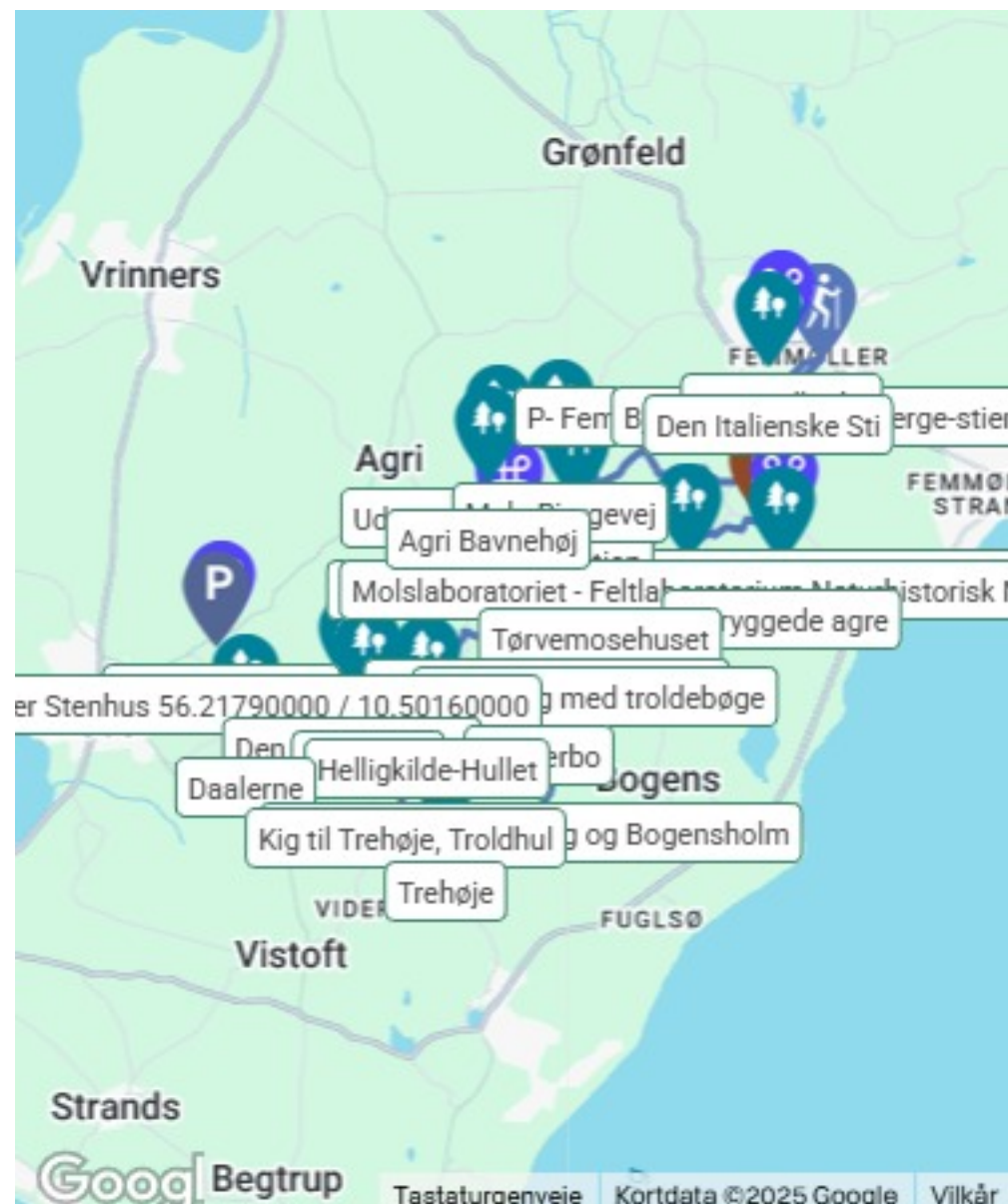

19,5km

5 t , 30 min

En tur med landskab, natur og kultur. Døsislandskabet Mols Bjerge lægger navn til MOLS BJERGE-STIEN. De danske mini-bjerge står op i 137 m.o.h. imellem Ebeltoft og Kalø Vig. Disse vige er skabt af gletsjere, som for ca. 18.000 år siden skød op fra syd og med mægtig kraft borede sig ind i landet. De markante lavninger er dødishuller, der er skabt af store isblokke, der brækkede af gletsjerne og blev trykket ned i jorden, hvor de lå og smeltede over flere tusinde år. De store sten fra fjerne egne er også vidnesbyrd om isens besøg. Mols Bjerge er præget af mennesker gennem årtusinder. Første synlige spor er stendysserne, der er stenalderens begravelsespladser. Langt senere opstod nøjsomme landsbyer og udflyttergårde i det tørre landskab, men omkring år 1900 opgav mennesket at leve af landbrug i bjergene. Toggerbo blev en forladt landsby – indbyggerne bor her i dag alene på grund af naturen.

Nationalpark Mols Bjerge

Den Italienske Sti

Natur

Sydlandsk stemning og betagende udsigt. Den italienske sti er den ældste vandrerrute på Molslaboratoriets arealer. Stien, der passerer igennem meget kuperet terræn, har fået sit navn på grund af de smukke sydlandske udsigter og høje cypreslignende enebær. Allerede i 1941 blev området fredet, og derfor er naturen i dag af allerhøjeste kvalitet. Her findes et væld af sjældne fugle, planter, svampe og insekter. Indenfor dagsommerfugle er her større artsrigdom end noget andet sted i Danmark.

I 2016 besluttede Molslaboratoriet at tage nye metoder i brug for at passe på det helt unikke område. Filosofien var enkel: Vild natur kan passe sig selv. Med hjælp fra Den Danske Naturfond har Molslaboratoriet i et ambitiøst rewilding-projekt skabt nye rammer for den vilde selvregulerende natur.

Man startede med at fjerne de små indhegninger og etablerede ét enkelt hegn på syv kilometer rundt om hele Molslaboratoriets areal. I 2016 udsatte man en flok vildheste, Exmoorponyer, der sammen med Galloway-kvæg går ude hele året rundt. Dyrene bliver tilset af en dyrlæge, men ikke fodret. Det er nemlig meningen, at bestanden skal regulere sig selv, akkurat som i den vilde natur. Forventningen er, at der bliver spist helt op om vinteren, mens vegetationen om sommeren vil blomstre mere rigeligt end i dag. Der vil også være en større variation i vegetationen, i sliddet på landskabet og i fordelingen af gødning. Projektet følges tæt som et forskningsprojekt.

Hjælp med at holde hestene vidunderligt vilde ved ikke at gå for tæt på dem eller fodre dem.

Gode råd til færdsel i folde med græssende dyr (folder fra Københavns Universitet)

Link: <https://nationalparkmolsbjerger.dk/planlaeg-dit-besoeg/digitale-guides-apps-og-foldere/laes-kvaeget-rigtigt>

Nationalpark Mols Bjerge

Besøgscenter Øvre Strandkær - Naturstyrelsen

Informationssteder

Man skal gøre sig umage for at blive væk i landsbyen Strandkær, der består af kun to gårde. Den nordligste gård, Øvre Strandkær, rummer Naturstyrelsens besøgscenter, der formidler nogle af områdets natur- og kulturoplevelser. Der er lagt særlig vægt på planter, dyr og geologi. Temaerne er beskrevet med flotte fotos og nedslag i forskellige emner. Mens de voksne orienterer sig i tekst og billeder, kan de yngre medlemmer af familien gå jagt efter dyrespor eller undersøge nogle af de udstillede genstande. Der er et stort opvarmet madpakkerum og toiletfaciliteter. Der er også bordebenkesæt udenfor Besøgscentret. Gratis adgang.

Nationalpark Mols Bjerge

Molslaboratoriet - Feltlaboratorium Naturhistorisk Museum Aarhus

Molslaboratoriet består af gården Nedre Strandkær med tilhørende husmandssted, to såkaldte studenterhuse samt tilliggende jorde. Stedet, som er ejet af Naturhistorisk Museum i Aarhus, har en spændende historie.

Ellen Dahl, født Dinesen, søster til forfatterne Karen Blixen og Thomas Dinesen, købte i 1924 gården Nedre Strandkær af arkitekt Egil Fischer. I 1941 lod Ellen Dahl området frede, og i 1951 skænkede hun ejendommen til Naturhistorisk Museum –dog med den klausul, at ejendommen skulle benyttes til naturvidenskabelig forskning.

Året rundt er her mulighed for forskellige aktiviteter fra en oplevelsesstation kaldet På sporet af Nationalparken. Her kan familien finde opgaver og grej til at tage på opdagelse som naturdetektiver. Aktiviteterne findes i Pejsestuen, der ligger et stykke bag gården Nedre Strandkær.

Bag hovedbygningen er der en lyslokketavle, som du på sommeraftner kan tænde, og betragte nattens sværmere. Ofte sidder her biologistuderende fra Aarhus Universitet og artsbestemmer natsommerfugle. Helt i Ellen Dahls ånd er der et meget aktivt forskningsmiljø på Molslaboratoriet, og de fleste biologistuderende kommer i løbet af deres studietid på et ophold her, for at lære om Mols naturen.

Nationalpark Mols Bjerge

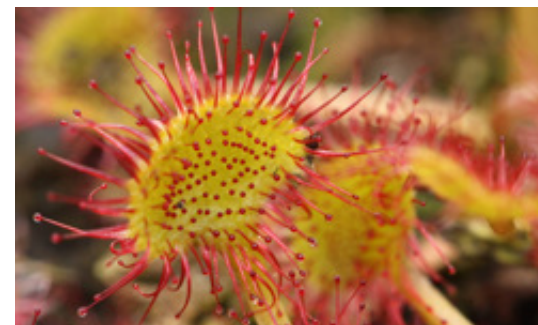
Langemosen

Natur

Langemosen er et såkaldt ekstrem fattigkær. Det vil sige, det er en meget næringsfattig mose med en særlig og artsfattig vegetation af nøjsomme planter. Langemosen var oprindeligt et langstrakt vandfyldt dødishul, men efterhånden er den overgroet af spagnummosser (tørvemos) og blevet til det, man kalder en hængesæk. Mosen har en vådere kantzone, mens selve mosefladen er svagt hvælvet og giver plads til kæruld, soldug (kødædende plante), tranebær og kun få andre arter. Kantzonen er domineret af lysesiv og næbstar med opvækst af især birk. På selve mosefladen ses spredt opvækst af birk og enkelte fyr. Mosen er lige nu i indledningsstadiet til dannelse af en egentlig højmose.

Langemosen ligger øst for Mols Bjerge stien, men den er skjult bag træer. Med en lille afstikker ind mellem træerne, får du et godt kik ned over mosen.

Nationalpark Mols Bjerge

Tørvemosehuset

Kultur

"Et rigt liv trods fattigdom", sådan har Aksel Olsen beskrevet sin barndom med mor, far og syv søskende i det maleriske Tørvemosehus ved den lille sø i bakkerne. Forældrene Sofus og Margit Olsen flyttede ind i huset i 1931 for at påbegynde deres livsværk – at tilplante de tørre lyngbakker med træer, der med årene skulle blive til Aarhus Plantage. Aksel har fortalt, at hans mor græd, da hun første gang så huset, for hun vidste hvilket slidsomt liv, der ventede dem. Her var hverken indlagt lys eller vand, og når de skulle træde af på naturens vegne, foregik det hos dyrene i stalden.

Allerede i 1700-tallet blev de fattigste sandjorde i Mols Bjerge opgivet som dyrkbar landbrugsland, og efterfølgende blev flere og flere jorde tilplantet med plantager for at afhjælpe brændsel- og tømmermanglen i området. I 1925 opkøbte Hedeselskabet de 100 tønder land, som Sofus, med hjælp fra hest, hustru og børn, skulle tilplante med fyrretræer over de næste 30 år.

I dag er det meste af plantagerne fældet igen for at give plads til de artsrige åbne overdrev, og af de otte Olsen søskende er kun Aksel, Ingolf og Erling tilbage. Tørvemosehuset står dog præcist, som da de var børn, for brødrene er enige om, at det formidler en vigtig historie om livet i en meget fattig del af landet i den første halvdel af forrige århundrede.

Nationalpark Mols Bjerge

Skovbjerg med troldebøge

Natur

Urskog. Ikke helt, men tæt på. En afstikker til Skovbjerg bringer dig på en måde tilbage til fortidens skove. Skovbjerg har så vidt vi ved aldrig været opdyrket, så her står gammel egeskov, der kan føres tilbage til det oprindelige egekrat. En lille perle af den oprindelige danske løvskog, der i dag står som naturskov til gavn for huleboende fugle, insekter og svampe.

På toppen af Skovbjerg står en mindesten, der fortæller en del af historien om bevarelsen af Mols Bjerge som værdifuld natur. A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal solgte i 1971 Skovbjergs jorder til staten, og reddede det hermed fra at blive bebygget som sommerhusområde. Senere fulgte staten op med opkøb og fredninger. I dag er store dele af Mols Bjerge statsejet og fredet.

Der er et skilt ved stien.

Nationalpark Mols Bjerge

Tremosegård shelterplads

Shelterpladser

Adresse: Tremosevej 1, 8420 Knebel.

GPS: 56.21913800, 10.54417800 Booking: Shelter nr. 1 kan bookes her:

udinaturen.dk/shelter/3907 Shelter nr. 2 kan ikke bookes

I den lille vandværksbygning er indrettet en shelter med 2 rum hver med plads til plads til 4-6 personer. Kør ikke bilen ned til Tremosegård, men lad den stå oppe ved grusvejen. Her er der primitivt toilet, bålplads, heste tilladt, hunde i snor tilladt, bord/bænke, shelter og adgang til drikkevand. Stedet er oplagt til frokost i det grønne i læ for vejr og vind. Her er plads til mange mennesker ved de opstillede borde-/bænkesæt.

Nationalpark Mols Bjerge

Toggerbo

Kultur

Midt i Mols Bjerge ligger den lille landsby Toggerbo. Her fandtes op til 1700tallet 5 små og ret urentable landbrug. Disse gårde hørte ind under Bogensholm Gods, og bønderne skulle derfor også udføre arbejde på godset et vis antal dage om året. Omkring år 1900 blev det efterhånden opgivet at dyrke landbrug på de sandede og dårlige jorde omkring Toggerbo. Meget jord blev solgt fra til plantager, og i 1950 blev de helt nedlagt. Landsbyen ligger nu tilbage med 3-4 beboelser medens de centrale dele af Mols Bjerge blev overladt til græssende kreaturer og nåletræsplantagerne. Her ligger også Toggerbolejren, hvor Det Danske Spejderkorps siden 1980 har haft et spejdercenter.

Nationalpark Mols Bjerge

Udsigt over Ebeltoft Vig og Bogensholm

Natur

På østsiden af bjergene, har man den flotteste panorama udsigt over Ebeltoft Vig. I godt vejr kan man se helt til Fregatten Jylland og Maltfabrikken i Ebeltoft. Neden for stien trykker den lille landsby Bogens sig ind i bakkerne. Her ligger også godset Bogensholm, som kan føres helt tilbage til middelalderen, og som flere af de små landbrug i Mols Bjerge hørte under. Biskop Peder Vognsen (død 1204), der ligesom Marsk Stig tilhørte den magtfulde Hvideslægt, har formodentlig været den første registrerede ejer af Bogensholm. Vognsen var en initiativrig herre, der bl.a. igangsatte byggeriet af Aarhus Domkirke. Ifølge optegnelser forærede Vognsen kort før sin død i år 1204 Bogens Skov til bispestolen i Aarhus. Der har dog boet religiøse mennesker i Bogens langt tid før Biskop Peder. I 2016 fandt Bogensholms nuværende ejer, et helt unikt stykke danefæ i form af en 2500 år gammel helleristnings sten på sin matrikel. Stenen, der sandsynligvis har været brugt til gudedyrkelsen, har afmærket et hjulkors, 25 skåltegn og en fure. Bogensholm stenen er et af de største fund på Djursland i nyere tid, og den 120 kilo tunge sten er da også blevet fragtet til Nationalmuseet, hvor man kan se den udstillet. Fra Molsbjerge stien viser et skilt vej til et udsigtspunkt med borde bænkesæt. Herfra går en sti ned til Bogens

Nationalpark Mols Bjerge

Trehøje

Natur

Står du på den højeste af de tre bronzealderhøje, der udgør Trehøje, har du 360 graders panoramaudsigt, og kik til fire vige: Kalø, Begtrup, Knebel og Ebeltoft.

Trehøje er del af et større gravkompleks, bestående af ikke mindre end 22 bronzealderhøje. Man mener, at der til de største gravhøje er brugt op til 650.000 græstørv, hvilket vidner om en kultur med stort overskud. Ingen af disse høje er undersøgt arkæologisk, men gemmer sandsynligvis på knoglerester af betydningsfulde personer fra bronzealderen. Udover begravelsessted har højene sikkert også fungeret som territoriale markeringer af bronzealderstammens område.

De næringsfattige bakker bærer præg af, at her i flere årtier har gået græssende kreaturer. Derfor dominerer buske som slåen, krageklo og ene, der med deres torne let modstår græsning.

Nationalpark Mols Bjerge

Højryggede agre

Natur

Har nogen friseret landskabet? På de åbne overdrev nord og vest for Trehøje er landskabet sært stribet.

Der er egentlig to slags striber. Den ene slags er tætte med 2 alen eller 1 ½ m mellem furerne. De er ikke så gamle, for de stammer fra de slidsomme hedeboenders plantning af nåletræsplantagerne i begyndelsen af 1900-tallet. Træerne blev fældet i forbindelse med genetableringen af de åbne overdrev i de første år af dette århundrede.

Den anden slags striber har 8-12 meter mellem grøfterne. Det er rester af de lange smalle marker, man dyrkede med middelalderens lange hjulplov, der var tung at vende. De kaldes højryggede agre, og lå over hele Danmark. Kun her, hvor landbruget tidligt blev opgivet, er de ikke overpløjet og udjævnet.

Nationalpark Mols Bjerge

Kig til Trehøje, Troldhul

Natur

Mellem gravhøje, afgrund og Troldhul. Den flade græsslette nord for Trehøje er ikke helt flad. Hist og her er der lave høje, som ikke gravhøje, men små klitter fra sandflugt. Mod sydøst står Trehøjenes majestætiske gravhøje, tavse med deres uundersøgte hemmeligheder. Mod vest falder terrænet ned i en lang nordsydgående dal. På randen kan man lige skimte – i kanten af den mørke tætte nåleskov – det dybe dødishul, Troldhul, der ligger lige ud til Mols Bjerge Vej.

Nationalpark Mols Bjerge

Helligkilde-Hullet

Natur

Helligkildehullet er et imponerende dødishul. På den østlige kant gemt i et pilekrat er en lille stensætning, hvor en kilde engang sprang. Vandet fra kilden, der nu er udtørret, blev i middelalderen tillagt magiske egenskaber. Ifølge folketroen skulle vandets kraft være på sit højeste på Valborgsaften (d. 30. april) og Sankt Hans aften (d. 23. juni), hvorfor folk fra nær og fjern valfartede til kilden. Andre besøgte kilden, når de alligevel var i området, f.eks i forbindelse med, at der blev afholdt ting i Tinghulen.

Vandet fra helligkilden skulle ifølge folketroen være godt imod maveonde. Nogle mente også, at kilden kunne gøre de barnløse frugtsommelige. Det sidste skyldtes muligvis, at man ofte kombinerede besøget ved kilden med brændevin, dans og musik, hvilket der måske en gang imellem er kommet et barn ud af.

Det var sjældent de lokale, der besøgte kilden. Onde tunger sagde, at det var fordi de vidste, at kildens vand ikke virkede.

Nationalpark Mols Bjerge

Tinghulen

Natur

Stille eftertanke på kanten af det 30-35 meter dybe kraterlignende hul. Tinghulen er et af de største ikke-vandfyldte dødishuller i Mols Bjerge. Her lå en stor isklump tilbage, da isen trak sig væk. Det tog flere tusinde år, før isklumpen var smeltet væk, og det fascinerende dødishul fik sin nuværende størrelse.

Ved tingstedet i bunden af dødishullet mødtes 3 sogneskel, og i århundreder har man brugt den naturlige amfi-scene til at holde ting over herredets anliggender. Her afgjorde man skærmydsler, og fastlagde straffene, hvis nogen havde begået lovovertrædelser. Bøder skulle ofte betales i naturalier – fx. korn, øl eller brændevin.

Der blev dog også dømt alvorligere forbrydelser på tinget. Blandt andet har man fundet beretninger om, at man har dømt hekse til døden i Tinghulen. En enkelt troldkarl blev også dømt til døden, men han slap for at blive brændt på bålet, som hans kvindelige kolleger, og fik i stedet den tvivlsomme ære at blive hængt. I dag er Tinghulen et velbesøgt udflugtssted. Blandt andet bruger lokale børn bakken ned til tinghulen til at trille æg ved påsketid.

Tinghule-stien

Velkommen til Tinghule-stien, der fører dig ad krogede stier gennem Mols Bjerges unikke natur.

Her kan du opleve dybe dale og høje bakker med betagende udsigter. Du går gennem mosgroede plantager og på åbne overdrev med stor artsrigdom.

Samtidig er ruten ladet med historiske beretninger og skrøner. Find dem i appen Nationalpark Mols Bjerge.

Ruten er afmærket med grønne skilte med røde pile i terrænet. Stien er ikke velegnet til hverken barnevogne, køre-stole eller gangbesværede.

Vælg ruten med den stiplede blå linje på kortet, hvis du vil undgå naturplejedyrene i Naturstyrelsens indhegning ved Helligkilde.

Praktisk information om ruten

Turen starter og slutter ved Danmarks største og smukkeste stendysse, Poskær Stenhus

(Porskærvej 32, 8420 Knebel).

Tinghulestien er 5,8 km lang og er ikke velegnet til hverken barnevogne, kørestole eller gangbesværede.

Hent folder og kort med Tinghule-stien

Nationalpark Mols Bjerge

Daalerne

Natur

Fra Tindhulen mod Knebel løber i en smeltevandsdal fra afsmeltningen af Mols Bjerge isen. Det sted, hvor skoven åbner sig i en dejlig aflang lysning kantet af stejle skovklædte skrænter, kaldes lokalt for "Dåleren". Her er ofte lunt og læ, og rigtig godt at holde hvil. Om vinteren kan du møde Naturbørnehaven, der drager ud fra deres skurvogne, for at indtage området.

Hvis man følger vejen lige ud kommer man hurtigt ned til Knebel by, hvor der er mulighed for indkøb mv.

Nationalpark Mols Bjerge

Poskær Stenhus

Kultur

Poskær/Porskær Stenhus er nok en af Danmarks smukkeste stendysser. Alene dyssekammeret i midten er imponerende, med kredsen af 23 "randsten" (alle over 2 tons)! Der blev bygget 40.000 stendysser i Danmark, 7000 er der endnu spor af. De kom pludseligt for 5.500 år siden ved overgangen fra det omrejsende jægerliv til det fastboende bondeliv. Stendysen er nok et kultsted, en "kirke", hvor man stablede de opgravede knogler fra ens forfædre. Næsten alle stendysser åbningen vendt mod sydøst. Samlet vejer stenene i Poskær Stenhus 150 tons og dækstenen alene 11½ t. Den enorme dæksten er den lille halvdel af en 30 t stor granitsten, flækket i Agri, hvor den 19 t tunge storebror ligger på toppen af Agridyssen, mens den "lette" halvdel blev slæbt hertil. En stenrest nær midten viser halvdelen af et borehul, lavet til krudt og sprængning af stenen – så tæt var hele Poskær Stenhus på ødelæggelse. Mange danske stendysser blev i 1800tallet brugt til hus og vejbyggeri, men her blev det standset i sidste øjeblik. En århusiansk stenhugger købte i 1890'erne stendysen for at sprænge sten til skærver. Med sognefogeden fra Agri i spidsen troppede lokale folk op for at stoppe sprængningerne. På p-pladsen ved Poskærstenhus er der bordebenkesæt, toiletter samt mulighed for at tappe vand

Nationalpark Mols Bjerge

Den ukendte slugt

Natur

Et lille stykke inde i skoven, går stien op gennem en small slugt. Det er den sidste store gletsjers smeltevand, der med voldsom kraft, har skåret sig ned i landskabet, og efterladt stejle skrænter på hver side af den smalle sti. Sådan et sted, har altid appelleret til fantasien, for hvad kan der ikke ligge på lur oppe på skråningerne.

En lokal historie fortæller, at en røverbande holdt til ved slugten, hvor de havde bundet en snor med klokker over stien. Når klokkerne ringede, vidste røverne, at nu var der bytte i den ukendte slugt. Så kunne de på bekvem afstand stikke hovedet ud over slugten, og se om det var nogle, der var værd at overfalde, eller om de var så fattige, at de skulle have lov til at gå videre i fred.

Nationalpark Mols Bjerge

Hilsen til Lucas og Helmer

De første år af 2. Verdenskrig var det sydlige Djursland et relativt fredelig område uden alvorlige sammenstød med værnemagten. Faktisk var det børnene, der startede med at vise deres uvilje mod besættelsen ved at skyde sølvpapirskugler efter tyske soldater i biografen, gå med strikkede RAF-huer i blå, røde og hvide farver, og fjerne værnemagtens skilte i udkanten af Ebeltoft. Langsomt begyndte også den voksne modstandsbevægelse at organisere sig. Ritmester ved Jyske Dragon Regiment, Helge B. Fabricius fra Skramsø fik opbygget et netværk bestående af Ebeltoftgruppen, Tirstrupgruppen og Grønfeldtgruppen, der skulle modtage våben fra luften til andre distrikter i Jylland. Alle modstandsfolk blev bedt om at lytte til den danske udsendelse fra BBC i London hver aften kl. 18.15. Når der var særmelding med "hilsen til Lucas", betød det nedkastning på den lave markflade syd for Agri Bavnehøj, og så mødtes de tre grupper kl. 23.00 i nærheden af Basballe. Kodeordet blev i marts 1945 ændret til Helmer, og på trods af en dramatisk nedkastning, hvor en container ramte en sten og sendte en byge af gnister til vejrs, lykkedes det modstandsfolkene at slippe godt fra deres foretagende.

7. marts 2020 opstillede Ebeltoft Museumsforening en mindesten i anledning af 75 år for den sidste nedkastning i Mols Bjerge.

Nationalpark Mols Bjerge

Agri Bavnehøj

Natur

Det kan godt give lidt sved på panden, men det er det hele værd, at bestige Djurslands højeste punkt, Agri Bavnehøj, der ligger 137 m over havet.

Den betagende udsigt strækker sig til både Kalø og Ebeltoft Vig, Trehøje, Helgenæs og Samsø. Mod nord kan du i godt vejr se det kuperede istidslandskab med dødishuller og skarpe bakkekamme helt ud til Tirstrup Hedeslette.

En bavn er et bål placeret på et højtliggende sted. Siden vikingetiden har bavnafbrænding på højene langs kysterne fungeret som et varslingsystem, der fortalte folk, at fjenden var på vej. Krigsstrategisk signalering med bavn blev sidst brugt i Sønderjylland i 1864, hvorefter man gik over til telegrafering. På Agri Bavnehøj og mange andre bavnehøje landet over tændtes der dog også bål i oktober 2005 for at fejre Kronprins Christians fødsel.

Agri Bavnehøj er også blevet brugt som Danmarks midte i målinger til landkort med en målesten på toppen, der fungerede som nulpunkt. Nu er der en sigteskive, der f.eks. viser, at Aarhus Domkirke i luftlinie ligger 21,8 km væk.

På P-pladsen ved foden af Agri Bavnehøj er der et overdækket madpakkeområde, hvor der også er vand og toiletter.

Nationalpark Mols Bjerge

Udsigt til Stabelhøjene

Natur

Fra stien er der udsigt til to nøgne bakker kaldet Stabelhøjene. Højene ser måske ikke ud af meget på afstand, men ligger henholdsvis 133 og 135 meter over havet, og har en fantastisk udsigt over Kalø Vig

Stabelhøjene har begge bronzealder grave på toppen. De er aldrig blevet udgravet, men man formoder, at der er mere end een grav i hver høj. Det var nemlig sædvane at tilføje nye grave over lang tid i de gamle storhøje. Ny teknologi gør det på sigt muligt at "scanne" højene, så vi uden at forstyrre gravfreden, kan få indblik i hvad, der gemmer sig nedenunder.

Der er omkring 60.000 registrerede bronzealderhøje i Danmark. Det vil sige, at der i de ca. 800 år ældre bronzealder varede, blev rejst 100- 150 kæmpehøje om året. Gravhøjene er bygget af græstørv, og for de 5-6 meter høje gravsteder, som ligger på Stabelhøjene, svarede byggeriet af en enkelt høj til at skrælle 14 fodboldbaner for græstørv, og derefter samle og stable det op i en kæmpehøj. Noget der vidner om, at man allerede for 3-4000 havde en meget organiseret kultur med stor religiøs stræben.

Stabelhøjene ligger nord for Agri

Nationalpark Mols Bjerge

Mols Bjergevej

Natur

Dette var den eneste vej gennem Mols Bjerge, hvor bønderne kunne køre tungt læssede heste- eller stude-trukne kornvogne til vandmøllerne i Femmøller. Mols havde ikke selv noget vandløb, hvor der kunne bygges vandmøller. Mols Bjergevej går stejlt op i bjergene ved Vistoft, holder så niveau uden generende bakker helt til Basballe (landbyen mod nord), hvor vejen så stejlt dykker ned til Femmøllers 4-5 vandmøller. Hjemvejen med tunge melsække, minus møllerens korntold, var lige så lang og tung. Stien krydser Mols Bjergevej

Nationalpark Mols Bjerge

Kirkestien

Natur

Denne smukke dal er en del af den gamle kirkesti mellem Femmøller og Agri. Den er en af de dybe dale, der skærer sig ind i skråningerne ned mod "lavlandet" hele vejen rundt om Mols Bjerges "højland". Den er næppe skåret af smeltevand fra den smeltende isrand, men af regnvand i den iskolde tid lige efter istiden, hvor der endnu ikke var et tæt nok plantedække til at holde på jorden.

Denne dal er afgræsset, og står derfor smukt med græs, lyng, blomster og spredte fritstående egetræer og enebærbuske.

Mols Bjerge stien følger Kirkestien ca. 300 m

Nationalpark Mols Bjerge

P- Poskær Stenhus 56.21790000 / 10.50160000

P-plads

Herfra er der kun kort til Poskær Stenhus, en rundtur i Knebel Plantage eller den knap 6 km Tinghule-sti.

Nationalpark Mols Bjerge

P- Femmøller by 56.23860000 / 10.57960000

Femmøller by - P-pladsen er udgangspunkt for flere ruter: Mols Bjerge-stiens tre etaper mødes her, Den italienske sti, Femmøllerstien og cykleruten Rundt om Bjergene

Nationalpark Mols Bjerge

Femmøller by

Kultur

Femmøllers maleriske placering i en slugt med stor højdeforskel gav tidligere optimale betingelser for at drive møllervirksomhed. Selvom Mølleåen ikke er særlig stor leverede den fra 1500-tallet og frem til det 19. århundrede vand til samtlige møller i Femmøller. Det kunne lade sig gøre, fordi man stemmede åen op i mølledamme, og på den måde skabte tryk nok på vandet til at drive et møllehjul. Dermed kunne man male mel for et stort opland. Til enhver god mølle hørte også en beværtning, da bønderne ofte kom langvejs fra for at få malet deres korn. Der har været liv og glade dage, når et godt høstudbytte skulle fejres. I betaling for malet mel skulle mølleren have en 1/18 del af kornet, før det blev malet. Det blev udmålt med en særlig toldkop af kobber kontrolleret af myndighederne. I praksis kunne det dog være svært for bonden at vide præcist, hvor meget mel, der ville komme ud af hans korn, og der er derfor mange historier, hvor mølleren optræder som lidt af en snydepels. Tidligere hed landsbyen Essendrup, men omkring år 1790 vandt navnet Femmøller frem, selvom en af byens fem møller allerede da var brændt. I begyndelsen af 1900-tallet ophørte møllerne i Femmøller med at male korn, og mølleværkerne forsvandt, men de fleste af de fine gamle bygningerne og fire mølledamme eksisterer stadig. Slugten munder ud i en bred dal, der ender ved Femmøller Strand.

